

УДК 657(477)

Оксана Кравченко

Oksana Kravchenko

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

REFORMATION OF ACCOUNTING SYSTEM IN BUDGETARY INSTITUTIONS

У статті досліджено стратегію реформування бухгалтерського обліку в бюджетних установах України, розглянуто основні питання організації обліку, запропоновано порядок формування облікової політики.

Ключові слова: бюджетні установи, реформування бухгалтерського обліку, національні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі, облікова політика.

В статье исследована стратегия реформирования бухгалтерского учета в бюджетных учреждениях Украины, рассмотрены основные вопросы организации учета, предложен порядок формирования учетной политики.

Ключевые слова: бюджетные учреждения, реформирование бухгалтерского учета, национальные стандарты бухгалтерского учета в государственном секторе, учетная политика.

In the article the strategy of accounting reformation in budgetary institutions of Ukraine is investigated, the basic problems of accounting organization are considered, the order of forming of accounting procedure is offered.

Keywords: budgetary institutions, accounting reformation, national accounting standards in public sector, accounting procedure.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку економіки України, активізація євроінтеграційних процесів і розвиток міжнародного співробітництва потребують удосконалення системи бухгалтерського обліку та звітності в органах державного сектора, вагома частка в структурі яких належить бюджетним установам. Необхідність створення прозорої та зрозумілої системи управління фінансовими ресурсами держави зумовлює потребу використання нових принципів, форм і методів управління в бюджетній сфері, що, у свою чергу, підвищує вимоги до об'єктивності інформації, головним джерелом якої є бухгалтерський облік.

Створення цілісної системи обліку бюджетної установи передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності – облікової політики. Орієнтований на Міжнародні стандарти обліку і звітності процес реформування бухгалтерського обліку в Україні неможливо завершити без формування облікової політики, що забезпечить складання прозорої та достовірної фінансової звітності підприємств державного сектора.

Аналіз останніх досліджень. Питання модернізації бухгалтерського обліку в бюджетних установах України знайшли своє відображення у працях багатьох вітчизняних науковців, зокрема А. Богач [13], С. Левицької [14], В. Максимової [15], Н. Сушко [16] та інших. Разом з тим, наявність дискусійних питань у сфері реформування системи бухгалтерського обліку і звітності в бюджетних установах з урахуванням міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, а також відсутність єдиної методики формування їх облікової політики відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі обумовлюють вибір теми дослідження.

Метою статті є аналіз стану реалізації стратегії реформування системи бухгалтерського обліку і звітності в державному секторі України з урахуванням міжнародних стандартів та розробка рекомендацій щодо формування облікової політики відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі.

Виклад основного матеріалу. Використання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектора зумовлено необхідністю оцінювання ефективності управління державними коштами, контролю за їх ефективним використанням. Створення системи бухгалтерського обліку, що відповідає світовим стандартам, шляхом розробки та запровадження в державному секторі національних стандартів на основі міжнародних дасть можливість забезпечити зростання якості інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень. Основною метою модернізації обліку в бюджетних установах є підвищення ефективності, відповідальності та прозорості управління державними коштами, створення стратегічного і комплексного бюджетного процесу, який на всіх етапах – від планування до виконання – був би представлений єдиною системою звітності.

Реформування системи бухгалтерського обліку і звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку було розпочато в Україні у 2007 р. із затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 рр. [1]. Основним її завданням є удосконалення методології обліку та перехід на єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку. Для виконання поставленої мети та завдань передбачалося:

- розробити і запровадити національні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів (IPSAS);
- створити єдиний план рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, гармонізований із бюджетною класифікацією, яка відповідає статистиці державних фінансів 2001 р. (GFS 2001);
- удосконалити методи складання та консолідації звітності з використанням сучасних інформаційних систем;
- запровадити єдині підходи до організації бухгалтерських служб бюджетних установ;
- створити інтегровану інформаційно-аналітичну систему управління державними фінансами на базі єдиного плану рахунків та національних стандартів бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі.

На сьогодні процес модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі знаходиться на початковій стадії. На основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі (IPSAS) розроблено та затверджено Міністерством фінансів України 19 національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (далі НП(С)БОДС), запровадження яких буде здійснюватися з 2015 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі*

НП(С)БОДС	Призначення
101 Подання фінансової звітності	визначає склад, форми, принципи підготовки і подання фінансової звітності в державному секторі, загальні вимоги до визнання і розкриття її елементів
102 Консолідована фінансова звітність	визначає порядок складання консолідованої фінансової звітності та загальні вимоги до розкриття інформації щодо складання консолідованої фінансової звітності
103 Фінансова звітність за сегментами	визначає принципи та методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи і зобов'язання звітних сегментів та її розкриття у фінансовій звітності
105 Фінансова звітність в умовах гіперінфляції	визначає порядок коригування фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності в умовах гіперінфляції і загальні вимоги до розкриття інформації про коригування у примітках до фінансової звітності
121 Основні засоби	визначає методологічні засади формування в обліку та розкриття у фінансовій звітності інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи
122 Нематеріальні активи	визначає методологічні засади формування в обліку інформації про нематеріальні активи і незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи та розкриття інформації про них у фінансовій звітності
123 Запаси	визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття відповідної інформації у фінансовій звітності
124 Доходи	визначає методологічні засади формування в обліку інформації про доходи від обмінних та необмінних операцій
125 Зміни облікових оцінок і виправлення помилок	визначає порядок розкриття у фінансовій звітності інформації щодо змін в облікових оцінках, змін в обліковій політиці та виправлення суттєвих помилок
126 Оренда	визначає методологічні засади формування в обліку інформації про орендні операції та її розкриття у фінансовій звітності орендарів та орендодавців
127 Зменшення корисності активів	визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зменшення корисності активів і її розкриття у фінансовій звітності
128 Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи	визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання, забезпечення, непередбачені зобов'язання, непередбачені активи та її розкриття у фінансовій звітності

Продовження табл. 1

НП(С)БОДС	Призначення
129 Інвестиційна нерухомість	визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість та її розкриття у фінансовій звітності
130 Вплив змін валютних курсів	визначає методологічні засади формування в обліку інформації про операції в іноземних валютах та відображення показників статей фінансової звітності закордонних суб'єктів державного сектора в грошовій одиниці України
131 Будівельні контракти	визначає методологічні засади формування в обліку інформації про доходи та витрати, пов'язані з виконанням будівельних контрактів, та її розкриття у фінансовій звітності
132 Виплати працівникам	встановлює методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і негрошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності
133 Фінансові інвестиції	визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції, операції зі спільної діяльності та її розкриття у фінансовій звітності
134 Фінансові інструменти	визначає методологічні засади формування в обліку інформації про фінансові інструменти та її розкриття у фінансовій звітності
135 Витрати	визначає методологічні засади формування в обліку інформації про витрати та її розкриття у фінансовій звітності

*Джерело: [2–7].

Одночасно з введенням в дію НП(С)БОДС планується впровадити новий план рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [8], який містить рахунки для розпорядників бюджетних коштів, органів Казначейства, державних цільових фондів, а також для обліку коштів державного та місцевого бюджетів. Ідентифікація суб'єкта державного сектора здійснюється по третій цифрі балансового рахунку. Прийняття Плану рахунків вписується в рамки стратегії удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі, яка враховуватиме вимоги міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектора (IPSAS).

Формування ефективної системи обліку в бюджетних установах неможливе без реформування їх облікової політики, яка має ґрунтуватися на загальних організаційно-управлінських принципах, що впливають на вибір істотних чинників і характеризують зв'язки між асигнуваннями та видатками бюджетних установ.

Нормативні засади формування облікової політики бюджетних установ розкриваються у розділі II П(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності» [6], згідно з яким облікову політику суб'єкт державного сектора має визначити розпорядчим актом (розпорядженням чи наказом керівника). У цьому документі необхідно встановити таке:

- методи оцінювання та обліку;
- види сегментів та їх пріоритетність;
- процедури, які мають застосовуватися, якщо нормативно-правовими актами передбачено більше ніж один варіант;
- порядок організації бухгалтерського обліку.

У випадку, коли П(С)БОДС передбачено застосування кількох методів оцінювання, бюджетна установа повинна обрати один із них і послідовно його застосовувати.

Облікова політика бюджетної установи має бути сформована так, щоб її застосування дозволило складання фінансової звітності відповідно до всіх вимог П(С)БОДС. Отже, основною метою облікової політики є формування таких методів обліку та принципів, які б забезпечили складання прозорої, достовірної фінансової звітності, що відповідає вимогам П(С)БОДС.

Основним розпорядчим документом, який визначає облікову політику, є наказ керівника установи про облікову політику.

Відповідно до Закону про бухгалтерський облік [9] облікова політика включає сукупність принципів, методів і процедур, які використовує підприємство для складання та подання фінансової звітності. Бюджетна установа, як і інші підприємства, повинна визначити свою облікову політику, зокрема:

– обрати форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядок і спосіб реєстрації та узагальнення інформації в них, дотримуючись установлених вимог та враховуючи особливості своєї діяльності й технології обробки облікових даних;

– розробити систему та форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності й контролю господарських операцій, визначити права працівників на підписання бухгалтерських документів;

– затвердити правила документообігу, технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку;

– виділяти (за необхідності) на окремий баланс філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які зобов'язані вести бухгалтерський облік, з подальшим включенням їх показників до фінансової звітності підприємства.

На сучасному етапі виконання урядової стратегії реформування бухгалтерського обліку в державному секторі Міністерством фінансів України введено в дію низку нормативно-правових актів [11; 12], що потребує перегляду облікової політики бюджетних установ.

Пропозиції щодо визначення або зміни облікової політики бюджетної установи керівникові подаються головним бухгалтером. При цьому необхідно враховувати вимоги Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи [10], а саме:

– галузеві особливості діяльності бюджетної установи;

– технології оброблення облікових даних;

– системи та форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та правила документообігу;

– додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку, звітності та контролю за господарськими операціями.

У наказі про облікову політику слід передбачити положення, які враховують усі особливості й обмеження щодо обліку в бюджетних установах. Отже, враховуючи викладене вище, у наказі про облікову політику бюджетної установи необхідно:

1) визначити додаткову систему рахунків для обліку матеріальних цінностей і коштів залежно від джерел надходжень, а за потреби – запровадити субрахунки другого (третього) рівня для обліку матеріальних цінностей, розрахунків, інших статей балансу в розрізі джерел надходжень;

2) передбачити запровадження додаткових аналітичних реєстрів для деталізації надходжень і видатків за різними видами платних послуг, у т.ч. для обліку надходжень і зобов'язань за адміністративними послугами, а також інших аналітичних форм (відомостей);

3) затвердити порядок організації обліку запасів:

– ухвалити ліміти й нормативи витрачання запасів (паливного, дезінфікуючих та миючих засобів, інших запасів), порядок визнання та оцінювання запасів (визначення первісної і справедливої вартості), а також порядок їх списання (за балансовою чи середньозваженою вартістю);

– визначити порядок відображення витрат у бухгалтерському обліку в разі продажу запасів, при сторнуванні, а також отриманих (переданих) безоплатно та в порядку внутрішньовідомчої передачі;

– у зв'язку зі скасуванням подорожнього листа затвердити порядок оформлення обліку витрачання та списання палива, а також порядок використання легкових автомобілів і розрахунок нормативних витрат палива;

4) затвердити порядок організації обліку необоротних активів:

– затвердити порядок визнання, оцінювання і переоцінювання необоротних активів, зазначити, в яких випадках проводити їх оцінювання із залученням суб'єктів оцінної діяльності та переоцінювання (індексацію);

– затвердити порядок обліку інших необоротних матеріальних активів;

– визначити порядок нарахування амортизації основних засобів й інших необоротних матеріальних активів, порядок їх вибуття;

5) затвердити графік і порядок документообігу первинних та інших бухгалтерських документів. Вказати терміни надання авансових звітів, інших звітних та бухгалтерських форм, строки надання до бухгалтерії табелів, наказів, листків непрацездатності для нарахування оплати й інших документів;

6) затвердити необхідні для роботи форми, які не передбачені нормативними актами;

7) зафіксувати конкретні вказівки з інших питань, які допускають можливість застосування різних варіантів.

Форми документів, які не передбачені нормативними документами, але використовуються бюджетною установою, слід навести у додатках до наказу про облікову політику. Окрім того, у додатках слід навести перелік осіб, яким компенсуються витрати на проїзд у службових цілях на підставі маршрутних листів та переліки складів комісій із приймання необоротних активів і запасів, оцінювання та списання матеріальних цінностей, проведення інвентаризації майна тощо.

У наказі про облікову політику необхідно вказати і особливості обліку, пов'язані зі специфікою діяльності конкретних бюджетних установ та наданням ними платних послуг.

Для закладів та установ, які надають платні послуги, окремим додатком до наказу про облікову політику слід додати порядок обчислення вартості платних послуг і механізм їхнього надання. Для навчальних закладів важливо окремим документом (додатком) закріпити порядок розрахунків за надання освітніх послуг, а для закладів охорони здоров'я – прописати порядок обчислення вартості (калькуляції) платних медичних послуг, медичного страхування та механізм їх надання.

Висновки. Сучасні умови функціонування підприємств державного сектора України потребують проведення ґрунтовного реформування з орієнтацією на міжнародні стандарти.

Першочерговою основою на шляху удосконалення обліку в бюджетній сфері є реалізація урядової концепції розвитку бухгалтерського обліку у державному секторі України, що має врахувати всі актуальні аспекти, які на сьогодні є визначальними у розвитку міжнародної облікової системи. Проте її виконання нині перебуває на початковому етапі. Не менш важливим аспектом у реформуванні бухгалтерського обліку є формування облікової політики бюджетних установ на основі загальних організаційно-управлінських принципів та методів обліку, що забезпечуватимуть складання достовірної та прозорої фінансової звітності на всіх етапах бюджетного процесу.

Реалізація зазначених напрямків модернізації бухгалтерського обліку в бюджетних установах є важливою передумовою ефективного функціонування бюджетних установ, забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів, створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами та визнання бухгалтерського обліку в державному секторі на міжнародному рівні.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки : Постанова КМУ від 16.01.2007 № 34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/>
2. Про затвердження деяких національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 18.05.2012 № 568 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0901-12>
3. Про затвердження деяких національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2011 № 1798 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0120-12>
4. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 № 1629 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0087-11>
5. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 № 1202 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10>
6. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 № 1541 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0103-10/paran16#n16>
7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 105 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» : наказ Міністерства фінансів України від 25.01.2012 № 52 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0200-12>
8. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : проект наказу Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.kmu.gov.ua/>
9. Закон «Про бухгалтерський облік і звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
10. Типове положення про бухгалтерську службу бюджетної установи : постанова КМУ від 26.01.2011 № 59 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/>
11. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ : наказ Міністерства фінансів України від 26.06.2013 № 611 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1214-13>

12. Про затвердження Положення з бухгалтерського обліку запасів бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ: наказ Міністерства фінансів України від 14.11.2013 № 947 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2063-13>
13. Богач А. Г. Наказ про облікову політику – основний регламентуючий документ із формування методики обліку логістичних витрат підприємства / А. Богач // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С. 180–182.
14. Левицька С. Окремі питання реформування бюджетного обліку: стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі / С. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 6. – С. 34–38.
15. Максимова В. Ф. Концептуальні засади розвитку системи бухгалтерського обліку в бюджетних установах [Електронний ресурс] / В. Ф. Максимова, Р. О. Пеліпадченко // Економічний простір. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_16/maksim.pdf
16. Сушко Н. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі триває / Н. Сушко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8–9. – С. 22–27.

References

1. On approval of the Strategy of the modernization of accounting system in public sector for 2007–2015. The order of the Cabinet Council from 16.01.2007 № 34 [Internet]. Available from: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/>
2. On approval of some national regulations (standards) of accounting in public sector: the order of the Ministry of Finance of Ukraine from 18.05.2012 № 568 [Internet]. Available from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0901-12>
3. On approval of some national regulations (standards) of accounting in public sector: the order of the Ministry of Finance of Ukraine from 29.12.2011 № 1798 [Internet]. Available from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0120-12>
4. On approval of national regulations (standards) of accounting in public sector: the order of the Ministry of Finance of Ukraine from 24.12.2010 № 1629 [Internet]. Available from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0087-11>
5. On approval of national regulations (standards) of accounting in public sector: the order of the Ministry of Finance of Ukraine from 12.10.2010 № 1202 [Internet]. Available from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10>
6. On approval of the Regulation (standard) of accounting in public sector 101 «Presentation of financial statements»: the order of the Ministry of Finance of Ukraine from 28.12.2009 № 1541 [Internet]. Available from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0103-10/paran16#n16>
7. On approval of National regulation (standard) of accounting in public sector 105 «Financial reporting in hyperinflationary economy»: the order of the Ministry of Finance of Ukraine from 25.01.2012 № 52 [Internet]. Available from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0200-12>
8. On approval of the Chart of accounts in public sector. Draft of the order of the Ministry of Finance of Ukraine [Internet]. Available from: <http://minfin.kmu.gov.ua/>
9. The Law on accounting and reporting of Ukraine from 16.07.1999 № 996-XIV [Internet]. Available from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
10. Model regulation on accounting service of budgetary institution: the order of the Ministry of Finance of Ukraine from 26.01.2011 № 59 [Internet]. Available from: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/>
11. On approval of some legislative acts on accounting of budgetary institutions: the order of the Ministry of Finance of Ukraine from 26.06.2013 № 611 [Internet]. Available from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1214-13>
12. On approval of the Regulation on accounting of budgetary institutions reserves and amendments to some legislative acts on accounting of budgetary institutions: the order of the Ministry of finances of Ukraine from 14.11.2013 № 947 [Internet]. Available from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2063-13>
13. Bogach, A. G. (2010) The order on accounting policy – the main regulating document of forming of the method of accounting of enterprise logistics costs. *Ekonomichniy analiz*, (6), pp. 180–182.
14. Levitska, S. (2008) Some problems of the reformation of budget accounting: a strategy for the modernization of accounting system in public sector. *Buhgalterskiy oblik i audit*, (6), pp. 34–38.
15. Maksimova, V. F. and Pelipadchenko, R. O. Conceptual foundations of accounting system development in budgetary institutions. *Ekonomichniy prostir* [Internet]. Available from: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_16/maksim.pdf
16. Sushko, N. (2009) Accounting reform in public sector continues. *Buhgalterskiy oblik i audit*, (8–9), pp. 22–27.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2014.

Відомості про автора

О. В. Кравченко, кандидат економічних наук, старший викладач, Черкаський державний технологічний університет.